

Києві (1992), Львові (1992), Чернівцях (1992) та Харкові (1996).

Загальний фонд цих бібліотек на кінець 2003 р. становить біля 270 тис. томів, а в рік їх відвідують більше ніж 100 тис. читачів. Вся детальна інформація про діяльність кожної з Австрійських бібліотек за кордоном відображена на веб-порталі <http://www.oesterreich-bibliotheken.at>.

Австрійські бібліотеки стали важливою візитною карткою австрійської зовнішньої культурної політики, де постійно проводяться наукові та культурні масові заходи: конференції, круглі столи, презентації перекладів австрійських письменників, книжкові виставки тощо за участю вітчизняних та австрійських науковців.

У виступі провідного бібліотекаря НБУВ Ю. А. Тка-

ченка «Маркетинговий підхід до комплектування інформаційними ресурсами в американських бібліотеках» було подано стислий огляд історії досліджень з маркетингу неприбуткових організацій і, зокрема, бібліотек, термінологічні зауваження. На прикладі університетської та публічної бібліотечної мережі міста Лексингтон (штат Кентуккі) розглянено зміни, які відбулися у підході адміністрації американських бібліотек до комплектування інформаційними ресурсами.

Олена ВОСКОБОЙНИКОВА-ГУЗЄВА,

с. н. с. НБУВ,

Юлія КАЛІНІНА,

провідний юрисконсульт НБУВ

Національний формат представлення бібліографічних даних УКРМАРК

У роботі чергового науково-практичного семінару «Національний формат представлення бібліографічних даних УКРМАРК» (наук. кер. – канд. екон. наук, с. н. с., заступник генерального директора НБУВ А. О. Чекмарьов, зав. відділу Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка Н. В. Кириченко; учений секретар – н. с. НБУВ О. В. Ісасва) взяли участь 30 фахівців у галузі інформаційних технологій та розвитку бібліотечної справи: у повному складі члени міжвідомчої робочої групи з розробки Національного формату УКРМАРК, директор Державної бібліотеки для юнацтва Г. А. Саприкін, зав. сектору НГУУ «КП» З. Д. Стерехова, зам. директора з каталогізації і бібліографії КАДПСУ (м. Ірпінь) Я. В. Онишко, зав. відділу інформаційних технологій НПУ ім. М. Драгоманова О. В. Пекур, гол. бібліотекар НБ КНУ імені Тараса Шевченка Л. Г. Дружиніна, м. н. с. Центру воєнно-наукової інформації Д. В. Збітнев, пров. бібліотекар КНУБіА С. А. Шпагіна, бібліотечні фахівці та наукові співробітники різних структурних підрозділів НБУВ, студенти та інші зацікавлені особи.

Професійний інтерес аудиторії до питань, пов'язаних зі створенням національного формату, підкреслює важливість, довгоочікуваність документа, який обговорювався, а також наявні споріднені проблеми, котрі стосуються питань функціонування інформаційної сфери України в цілому.

Роботу семінару було розпочато змістовним виступом н. с. НБУВ **І. І. Багрій** «Місце УКРМАРК в родині МАРК-форматів». Було зазначено, що система форматів бібліографічних даних MARC взяла свій початок у 60-ті роки минулого сторіччя. Було показано еволюцію та напрями розвитку MARC-форматів протягом сорока років, їх розповсюдження в світі, доповнення родини форматами авторитетних і класифікаційних даних та допоміжними матеріалами, а також сучасні тенденції. Особливу увагу

було приділено залученню України до світових процесів створення національних форматів на базі UNIMARC шляхом розробки УКРМАРК, висвітлено передумови, концепції та цілі його розроблення.

У доповіді н. с. НБУВ **О. В. Ісасвої** «Паспортизація документів в УКРМАРК» звернуто увагу учасників семінару на вужчий аспект вивчення формату, а саме Блок ідентифікації формату (Поля, відповідальні за відображення не бібліографічної інформації, а реєстраційно-ідентифікуючих даних про сучасні видання – ISBN, ISSN, окремі раритетні примірники стародруків – фінгерпринт). Доповідачка підкреслила важливість цієї стислої, уніфікованої інформації в умовах кооперативного каталогізаційного середовища з необхідністю підтримки багатомовних зведених каталогів і за умов, що «...цифри не потребують перекладу та транслітерації».

Стосовно фінгерпринту було відмічено, що цей ідентифікатор доцільно ввести в український бібліографічний опис (як традиційний, так само і в машинозчитуваний) як функціональний еквівалент ISBN. Зазначалось, що розробники формату УКРМАРК пішли шляхом створення керівництва для машиноорієнтованої каталогізації не тільки сучасних видань, але й стародруків і рідкісних видань, що потребує вводу спеціального поля 012 – фінгерпринт (франц. – *empreinte*). Це поняття та відповідна методика не використовувались у радянській та пострадянській книгознавчій практиці, хоча метод ідентифікації активно впроваджується в Європі та тісно пов'язаний з новими технічними засобами обробки, спеціальними програмами і, головне, цілями та пріоритетами діяльності окремих бібліотек та інших інформаційних установ. Було підкреслено значущість зазначеної методики при комп'ютерній каталогізації примірникових описів з урахуванням наявності відсканованої титульної сторінки, що у комплексі відтворює образ документа.

У доповіді н. с. НБУВ **І. А. Чабан** «Штрихові коди різних документів у національному форматі УКРМАРК»

розглянуто історію розробки різноманітних штрихових кодів та досвід їх використання в певних галузях людської діяльності, зокрема в книговидавничій діяльності, торгівлі та бібліотечній практиці. Проаналізовані державні стандарти, законодавчі та нормативні акти України, які стосуються технології штрихового кодування. Наведені правила формування штрихових кодів символік UPC-A, EAN-13 та Коду 128 для різних видів документів. Проведено порівняння інформативності відомостей про документи, котрі кодуються в штрихових кодах різних символік. Підкреслено, що штрихові коди символіки EAN-13, нанесені на різні види документів, є машинозчитуваною формою міжнародних стандартних номерів ISBN, ISMN та ISSN. Обґрунтована доцільність введення в Національний формат УКРМАРК полів для збереження інформації, закодованої в штрихових кодах різних видів документів. Розглянуті перспективи розвитку технології штрихового кодування різних видів документів. Доповідь викликала великий інтерес аудиторії та багато запитань.

Доповідь зав. відділу Наукової бібліотеки КНУ імені Тараса Шевченка **Н. В. Кириченко** «Відповідність програмних продуктів вимогам комунікативного формату» була присвячена досвіду створення корпоративної мережі бібліотек вищих навчальних закладів, де у процесі практичного впровадження «комунікації» виникає чимало проблем. Було проведено порівняння експорту записів на автореферати, журнали з аналітичним розписом статей, створених у конкретних програмних продуктах: УДФ «Бібліотека», «Irbic», «Alef», «Libet», що викликало значне зацікавлення як бібліотекарів, так і програмістів.

У своїй доповіді «Досвід застосування комунікативного формату при формуванні ресурсів наукової електронної бібліотеки» н. с. НБУВ **О. В. Баркова** розповіла про досвід застосування комунікативного формату при формуванні ресурсів наукової електронної бібліотеки, а саме при отриманні бібліографічних записів з електронних каталогів, аналітичних записів зі спеціалізованих картотек, а також реферативної інформації для формування реферативної бази даних як складової інформаційних ресурсів та пошукової системи наукової електронної бібліотеки.

Було зауважено, що сьогодні вітчизняні бібліотеки та

інформаційні установи у своїй діяльності застосовують певний набір АБІС (який був згаданий та проаналізований у контексті корпоративного формування записів у попередньому виступі), у більшості яких є вбудовані конвертори, які дозволяють здійснювати операції імпорту/експорту записів у форматі UNIMARC. Частина з цих програмних продуктів мають внутрішню організацію даних, зорієнтовану на UNIMARC-ідеологію, в іншій частині АБІС застосовуються оригінальні внутрішні формати. Тому набори полів та підполів у записах, які експортуються із застосуванням конверторів, мають певні розбіжності. Таким чином, отримання інформації з різних АБІС потребує аналізу структури та повноти запису, сформованого кожним конвертором, та певної настройки конвертора технологічної бази електронної бібліотеки. Уникнути цих труднощів можна лише за наявності нормативного документа, який регламентуватиме правила експорту записів для обміну. **О. В. Баркова** зазначила: «Сьогодні у співпраці з формування ресурсів наукової електронної бібліотеки ми орієнтуємося на формат UNIMARC та УКРМАРК, який створюється. Але для ефективного обміну записами між різними АБІС необхідно розробити також національні правила, які регламентуватимуть процедуру обміну та враховуватимуть специфіку національної практики каталогізації».

У ході роботи семінару панувала традиційно творча атмосфера, доповіді супроводжувались доповненнями, питаннями, пропозиціями. Серед них доцільно виділити такі:

- ▲ Продовжити відпрацьовувати спеціалізований формат для видавничої та книготоргівельної справи з необхідним переліком даних, які дозволять ідентифікувати документ як бібліографічний об'єкт і як товар, особливо звернути увагу на механізм присвоєння та застосування ISBN, ISSN, штрихкодів.
- ▲ Ініціювати створення центру сертифікації бібліотечних програм.
- ▲ Задіяти в роботі над УКРМАРКом фахівців архівів, музеїв тощо з метою реалізації «універсальності» національного формату за формою та змістом.

*Ольга ІСАЄВА,
н. с. НБУВ*

Міжнародне міжбібліотечне співробітництво: перспективи розвитку

У рамках міжнародної наукової конференції «Бібліотеки та інформаційні центри в системі супроводу суспільних реформ» 14 жовтня 2004 р. відбулося спільне засідання Ради директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академій наук – членів Міжнародної асоціації академій наук (МАН) та Асоціації бібліотек України (АБУ).

Вів засідання голова Ради директорів наукових бібліотек МАН, президент АБУ, генеральний директор НБУВ, академік НАН України **О. С. Онищенко**. У роботі взяли

участь: зав. відділів ЦНБ ім. Я. Коласа НАН Білорусі **А. В. Ісаєва**, **О. М. Дрозд**; зав. відділів ЦНБ Міністерства науки і освіти Республіки Казахстан **Г. Т. Кушпаєва**, **А. М. Муқанова**; зав. відділу Російської державної бібліотеки **М. Ю. Нещерет**; керівники і фахівці провідних бібліотек України – членів АБУ: директор Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки ім. В. Г. Заболотного **Г. А. Войцехівська**; директор Наукової бібліотеки ім. **М. Максимовича** Київського Національного університету імені Тараса Шевченка **В. Г. Нестеренко** та